Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
PAOLO MENGOZZI
prednesené 13. júla 2016[1]

Spojené veci C-154/15, C-307/15 a C-308/15

Francisco Gutiérrez Naranjo
proti
Cajasur Banco S.A.U. (C-154/15),
a
Ana María Palacios Martínez
proti
Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (C-307/15),
a
Banco Popular Español SA
proti
Emiliovi Irlesovi Lópezovi,
Terese Torresovej Andreuovej (C-308/15)

[návrhy na začatie prejudiciálneho konania, ktoré podali Juzgado de lo Mercantil nº 1 de Granada (Obchodný súd č. 1 Granada, Španielsko) (vec C-154/15) a Audiencia Provincial de Alicante (Provinčný súd Alicante, Španielsko) (veci C-307/15 a C-308/15)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania — Spotrebiteľské zmluvy — Nekalé podmienky — Právomoci vnútroštátneho súdu — Vyhlásenie neplatnosti — Účinky — Povinnosť vrátiť sumy vybrané na základe podmienky vyhlásenej za nekalú — Zákaz retroaktivity — Súlad s článkom 6 ods. 1 smernice 93/13/EHS“

1 — Jazyk prednesu: francúzština.

Obsah

I – Právny rámec ... 3

A – Smernica 93/13 ... 3

B – Španielske právo ... 5

1. Normatívne ustanovenia ... 5

2. Judikatúra Tribunal Supremo (Najvyšší súd) ... 5

a) Rozsudok z 9. mája 2013 ... 5

b) Rozsudky z 25. marca 2015 a z 29. apríla 2015 ... 6

II – Skutkový stav, spory vo veci samej a prejudiciálne otázky ... 6

A – Vec C-154/15 ... 6

B – Veci C-307/15 a C-308/15 ... 7

1. Vec C-307/15 ... 7

2. Vec C-308/15 ... 8

3. Prejudiciálne otázky vo veciach C-307/15 a C-308/15 ... 8

III – Konanie na Súdnom dvore ... 10

A – O návrhu na prejednanie veci v skrátenom konaní vo veciach C-307/15 a C-308/15 ... 10

B – O priebehu písomnej časti konania a ústnej časti konania ... 10

IV – Právna analýza ... 10

A – O prejudiciálnych otázkach vo veci C-154/15 a o prvej spoločnej otázke vo veciach C-307/15 a C-308/15, ktoré budú skúmané spoločne ... 11

1. O úrovni ochrany spotrebiteľov ponúkanej judikatúrou Tribunal Supremo (Najvyšší súd) s porovnaní s úrovňou ochrany ponúkanej smernicou 93/13 ... 12

2. O rozsahu povinnosti uloženej členským štátom článkom 6 ods. 1 smernice 93/13 ... 14

a) Málo objasňujúci doslovný výklad ... 15

b) Návrat k judikatúre ... 15

c) Uplatnenie v prejednávaných veciach ... 17

B – O ostatných prejudiciálnych otázkach ... 20

V – Návrh ... 21

1. Španielske súdy významne prispeli k vývoju judikatúry o smernici Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách [2] tým, že Súdnemu dvoru pri mnohých príležitostiach predložili prejudiciálne otázky, ktoré tento súd viedli k spresneniu jej výkladu. Dnes sa španielske súdy, a incidenčne aj Súdny dvor, zaoberajú sporom týkajúcim sa podmienok „plancher“ (podmienok stanovujúcich minimálnu úrokovú sadzbu) vložených do spotrebiteľských zmlúv o úvere. [3] Tieto podmienky stanovujú, že banka, ktorá poskytuje hypotekárny úver s pohyblivou úrokovou sadzbou, uplatňuje na zmenu úrokovej sadzby spodnú hranicu, takže aj v prípade, keď je uplatniteľná úroková sadzba nižšia ako určitý prah („plancher“, alebo „minimálna úroková sadzba“), spotrebiteľ naďalej platí minimálne úroky zodpovedajúce tomuto prahu.

2. Prejednávané veci nastoľujú zásadnú otázku, ktorá sa ani tak netýka samotných podmienok stanovujúcich minimálnu úrokovú sadzbu, ako skôr účinkov, ktoré musia sprevádzať určenie nekalej povahy takýchto podmienok. Kontext, v ktorom vzniká táto otázka, je osobitný v tom, že konfrontuje rad rozsudkov, ktoré vydal Tribunal Supremo (Najvyšší súd), v ktorých tento súd rozhodol, že spotrebitelia môžu získať náhradu súm, ktoré zaplatili finančným inštitúciám na základe podmienok stanovujúcich minimálnu úrokovú sadzbu, iba odo dňa jeho prvého vydaného rozsudku, v ktorom bola určená neplatnosť uvedených podmienok z dôvodu ich nekalej povahy, teda od 9. mája 2013.

I – **Právny rámec**

A – *Smernica 93/13*

3. Zo štvrtého odôvodnenia smernice 93/13 vyplýva, že „členské štáty majú zabezpečiť, aby zmluvy uzatvorené so spotrebiteľmi neobsahovali nekalé podmienky“.

4. Dvanáste odôvodnenie smernice 93/13 uvádza, že „podľa súčasného stavu vnútroštátne právne predpisy umožňujú plánovať len čiastočné zosúladenie;… členské štáty by mali mať možnosť výberu, so zreteľom na zmluvu [pri dodržaní Zmluvy – *neoficiálny preklad*], poskytnúť spotrebiteľom vysokú úroveň ochrany prostredníctvom vnútroštátnych ustanovení, ktoré sú prísnejšie ako ustanovenia tejto smernice“.

5. V šestnástom odôvodnení smernice 93/13 normotvorca Únie spresnil, že „hodnotenie nekalého charakteru podmienok podľa vybraných všeobecných kritérií… musí byť doplnené systémom celkového vyhodnotenia rôznych príslušných záujmov; keďže toto predstavuje požiadavku dôvery; keďže pri hodnotení dobrej viery sa musí brať ohľad najmä na stabilitu zmluvného postavenia strán [na silu vyjednávacích pozícií zmluvných strán – *neoficiálny preklad*]…; požiadavka dobrej viery môže byť splnená predajcom alebo dodávateľom, keď s inou stranou, ktorej oprávnené záujmy brali do úvahy, zaobchádzajú čestne a rovnocenne“.

6. Osemnáste odôvodnenie smernice 93/13 potvrdzuje, že „charakter tovarov alebo služieb by mal mať vplyv na hodnotenie neprimeranosti [nekalej povahy – *neoficiálny preklad*] zmluvných podmienok“.

7. Dvadsiate odôvodnenie smernice 93/13 vyžaduje, že „zmluvy by mali byť vypracované zrozumiteľne, mal by mať spotrebiteľ skutočne príležitosť preskúmať všetky podmienky a ak má pochybnosti [v prípade pochybností – *neoficiálny preklad*] mal by platiť výklad najpriaznivejší pre spotrebiteľa“.

2 — Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288.

3 — Ako to preukazuje záplava návrhov na začatie prejudiciálneho konania na túto tému, ktoré boli podané na Súdny dvor nedávno. Pozri v tomto zmysle rozsudok zo 14. apríla 2016, Sales Sinués a Drame Ba (C-381/14 a C-385/14, EU:C:2016:252), ako aj neskončené veci C-349/15, C-381/15, C-431/15, C-525/15, C-554/14, C-1/16 a C-34/16.

8. Dvadsiate prvé odôvodnenie smernice 93/13 stanovuje, že „členské štáty by mali zabezpečiť, aby sa nekalé podmienky neuplatňovali v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi zo strany predajcu alebo dodávateľa a ak sa napriek tomu také podmienky uplatnia, nemajú viazať spotrebiteľa a nemajú byť záväzné pre spotrebiteľa a zmluva má byť naďalej záväzná pre zmluvné strany za týchto podmienok, ak jej plnenie môže pokračovať bez neprimeraných ustanovení [ak je jej ďalšia existencia možná bez nekalých podmienok – *neoficiálny preklad*]“.

9. Dvadsiate štvrté odôvodnenie smernice 93/13 uvádza, že „súdy… musia mať k dispozícii primerané a účinné prostriedky na zabránenie ďalšieho uplatňovania nekalých podmienok v [spotrebiteľských] zmluvách“.

10. Podľa článku 3 ods. 1 a 2 smernice 93/13:

„1. Zmluvná podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá sa považuje za nekalú, ak napriek požiadavke dôvery spôsobí značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa.

2. Podmienka sa nepovažuje za individuálne dohodnutú, ak bola navrhnutá vopred a spotrebiteľ preto nebol schopný ovplyvniť podstatu podmienky, najmä v súvislosti s predbežne formulovanou štandardnou zmluvou.“

11. Článok 4 smernice 93/13 znie takto:

„1. Bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia článku 7, nekalosť zmluvných podmienok sa hodnotí so zreteľom na povahu tovaru alebo služieb, na ktoré bola zmluva uzatvorená a na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy, v dobe uzatvorenia zmluvy a na všetky ostatné podmienky zmluvy alebo na inú zmluvu, od ktorej závisí.

2. Hodnotenie nekalej povahy podmienok sa nevzťahuje ani k definícii hlavného predmetu zmluvy ani na primeranú cenu a úhradu na jednej strane, ako aj tovar alebo služby dodávané výmenným spôsobom na druhej strane, pokiaľ tieto podmienky sú zrozumiteľné [ani na primeranosť medzi cenou a odmenou na jednej strane a službami alebo tovarmi, ktoré sa majú dodať ako protihodnota na druhej strane, pokiaľ sú tieto podmienky formulované jasne a zrozumiteľne – *neoficiálny preklad*].“

12. Článok 5 smernice 93/13 potvrdzuje, že „v prípade zmlúv, v ktorých sú všetky alebo niektoré podmienky ponúkané spotrebiteľovi v písomnej forme, musia byť vždy tieto podmienky vypracované zrozumiteľne. Keď existuje pochybnosť o zmysle podmienky, prednosť má výklad priaznivejší pre spotrebiteľa“.

13. Článok 6 ods. 1 smernice 93/13 stanovuje, že „členské štáty zabezpečia, aby nekalé podmienky použité v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľom zo strany predajcu alebo dodávateľa podľa ich vnútroštátneho práva neboli záväzné pre spotrebiteľa a aby zmluva bola podľa týchto podmienok naďalej záväzná pre strany, ak je jej ďalšia existencia možná bez nekalých podmienok“.

14. Článok 7 ods. 1 smernice 93/13 uvádza, že „členské štáty zabezpečia, aby v záujme spotrebiteľov a subjektov hospodárskej súťaže existovali primerané a účinné prostriedky, ktoré by zabránili súvislému uplatňovaniu nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi zo strany predajcov alebo dodávateľov“.

15. Článok 8 smernice 93/13 stanovuje, že „členské štáty môžu prijať alebo si ponechať najprísnejšie opatrenia kompatibilné so zmluvou [prísnejšie ustanovenia zlučiteľné so Zmluvou – *neoficiálny preklad*] v oblasti obsiahnutej touto smernicou s cieľom zabezpečenia maximálneho stupňa [na zabezpečenie vyššej úrovne – *neoficiálny preklad*] ochrany spotrebiteľa“.

B – *Španielske právo*

1. Normatívne ustanovenia

16. Podľa článku 1303 občianskeho zákonníka, ktorý definuje dôsledky, ktoré vyplývajú z určenia neplatnosti „ak sa určí neplatnosť záväzku, zmluvné strany si musia navzájom vrátiť veci, ktoré boli predmetom zmluvy, s ich prírastkami a cenu s úrokmi…“.

17. V súlade s článkom 83 Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (všeobecný zákon o ochrane spotrebiteľov a užívateľov a ďalších doplňujúcich zákonov, ďalej len „LGDCU“)[4] „nekalé podmienky sú automaticky neplatné a považujú sa za nedohodnuté. Na tento účel súd po vypočutí účastníkov konania vyhlási nekalé podmienky obsiahnuté v zmluve za neplatné, avšak zmluva je pre zmluvné strany naďalej záväzná za tých istých ustanovení, pokiaľ môže existovať bez týchto nekalých podmienok“.

2. Judikatúra Tribunal Supremo (Najvyšší súd)

a) Rozsudok z 9. mája 2013

18. Vo svojom rozsudku z 9. mája 2013[5] Tribunal Supremo (Najvyšší súd) preskúmaval v kontexte kolektívnej žaloby podanej združením spotrebiteľov proti trom bankám nekalú povahu podmienok stanovujúcich minimálnu úrokovú sadzbu.

19. Tribunal Supremo (Najvyšší súd) skonštatoval, že z dôvodu, že podmienky stanovujúce minimálnu úrokovú sadzbu nebolo možné oddeliť od ceny alebo protihodnoty, vzťahovali sa tieto podmienky na hlavný predmet zmluvy, takže v zásade nebolo možné preskúmať nekalú povahu ich obsahu. Keďže však Súdny dvor predsa len umožnil súdne preskúmanie podmienok definujúcich hlavný predmet zmluvy s cieľom zabezpečiť spotrebiteľovi vyššiu úroveň ochrany, Tribunal Supremo (Najvyšší súd) sa domnieval, že mohol pristúpiť k analýze prípadnej nekalej povahy podmienok stanovujúcich minimálnu úrokovú sadzbu, pričom tvrdil, že rozsudok z 3. júna 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid[6] ho oprávňoval na preskúmanie, ktoré sa neobmedzuje iba na overenie toho, či podmienky boli formulované jasne. Tribunal Supremo (Najvyšší súd) uznal, že znenie článku 4 ods. 2 smernice 93/13 sa týkalo iba preskúmania formálnej transparentnosti podmienok definujúcich hlavný predmet zmluvy. V súlade s výkladom, podľa ktorého vyložil rozsudok Súdneho dvora z 3. júna 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid[7], však rozhodol, že okrem tohto prvého filtra transparentnosti mohli španielske súdy podrobiť tieto podmienky druhému preskúmaniu založenému na článku 80 ods. 1 LGDCU[8] a prísnejšiemu, než je preskúmanie, ktoré upravuje smernica 93/13. Podľa Tribunal Supremo (Najvyšší súd) toto ustanovenie zavádza druhý filter transparentnosti spočívajúci v preskúmaní, či spotrebiteľ poznal alebo mohol ľahko spoznať ekonomickú a právnu záťaž, ktorú pre neho predstavovala zmluva. Hoci Tribunal Supremo (Najvyšší súd) rozhodol, že podmienky stanovujúce minimálnu úrokovú sadzbu boli dovolené, pretože spĺňali zákonné požiadavky transparentnosti a vyhoveli prvému preskúmaniu transparentnosti, rozhodol inak v prípade druhého

4 — Konsolidovaný text bol schválený Real Decreto Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (legislatívny kráľovský dekrét č. 1/2007 z 26. novembra 2007, ktorým sa schvaľuje prepracované znenie všeobecného zákona o ochrane spotrebiteľov a užívateľov a ďalších doplňujúcich zákonov) z 26. novembra 2007 (BOE č. 287 z 30. novembra 2007).

5 — Rozsudok č. 241/12 (ES:TS:2013:1916).

6 — C-484/08, EU:C:2010:309.

7 — C-484/08, EU:C:2010:309.

8 — Ktorý spresňuje vlastnosti, ktoré musí mať podmienka na to, aby bola považovaná za transparentnú.

preskúmania.[9] V dôsledku toho posúdil podmienky stanovujúce minimálnu úrokovú sadzbu ako „nekalé“, určil ich neplatnosť, pričom ponechal v platnosti zmluvy, v ktorých boli zahrnuté a nariadil trom bankám, ktoré boli účastníkmi konania na tomto súde, aby uvedené podmienky odstránili z existujúcich zmlúv a upustili od ich používania.

20. Z dôvodu, že Tribunal Supremo (Najvyšší súd) sa domnieval, že uplatnil *ex novo* prísnejšie preskúmanie transparentnosti sporných podmienok, na žiadosť prokuratúry časovo obmedzil účinky svojho rozsudku. Rozhodol teda, že retroaktivitu bolo možné obmedziť na základe zásad právnej istoty, spravodlivého zaobchádzania a zákazu bezdôvodného obohatenia a overil existenciu dvoch kritérií, ktoré vyžaduje Súdny dvor, keď je požiadaný, aby časovo obmedzil účinky svojich vlastných rozsudkov, a to dobrú vieru dotknutých skupín osôb a riziko vážnych ekonomických ťažkostí.[10] V dôsledku tejto analýzy[11] rozhodol, že určenie neplatnosti sa nedotkne ani situácií, o ktorých bolo definitívne rozhodnuté súdnymi rozhodnutiami so silou rozhodnutej veci, ani platieb vykonaných predo dňom uverejnenia rozsudku z 9. mája 2013.

b) Rozsudky z 25. marca 2015 a z 29. apríla 2015

21. Tribunal Supremo (Najvyšší súd) sa 25. marca 2015 a 29. apríla 2015[12] pri rozhodovaní o dvoch individuálnych žalobách podaných proti jednej z úverových inštitúcií, ktoré boli žalované v konaní o kolektívnej žalobe, vedúcom k rozsudku z 9. mája 2013, domnieval, že skutkové okolnosti boli rovnaké ako skutkové okolnosti, ktoré mali za následok jeho rozhodnutie z 9. mája 2013. Potvrdil preto nekalú povahu podmienok stanovujúcich minimálnu úrokovú sadzbu. Navyše sa domnieval, že existovali rovnaké dôvody týkajúce sa právnej istoty, dobrej viery a rizika vážnych ekonomických ťažkostí. Za týchto okolností časovo obmedzil účinky svojich rozsudkov z 25. marca 2015 a z 29. apríla 2015 tak, že povinnosť vrátiť sumy zaplatené na základe podmienok stanovujúcich minimálnu úrokovú sadzbu obmedzil na sumy zaplatené po uverejnení rozsudku z 9. mája 2013, keď dotknuté skupiny osôb prestali byť dobromyseľné.

II – **Skutkový stav, spory vo veci samej a prejudiciálne otázky**

A – *Vec C-154/15*

22. Pán Francisco Gutiérrez Naranjo uzavrel s bankou Cajasur Banco S.A.U. zmluvu o hypotekárnom úvere, do ktorej bola vložená podmienka stanovujúca minimálnu úrokovú sadzbu. Pán Gutiérrez Naranjo podal na Juzgado de lo Mercantil nº 1 de Granada (Obchodný súd č. 1 Granada) jednak zdržovaciu žalobu týkajúcu sa uvedenej zmluvnej podmienky z dôvodu, že ide o nekalú podmienku, a jednak žalobu o vrátenie súm zaplatených od podpisu zmluvy o úvere podľa údajne nekalej podmienky.

9 — Zo spisu vyplýva, že toto druhé preskúmanie je zo strany Tribunal Supremo (Najvyšší súd) prezentované ako nová požiadavka. Tento súd sa domnieval, že na to, aby podmienky stanovujúce minimálnu úrokovú sadzbu vyhoveli tomuto prísnejšiemu preskúmaniu, by bolo nevyhnutné, aby v čase uzavretia zmluvy bol spotrebiteľ oboznámený s rôznymi scenármi spojenými s rozumne predvídateľným vývojom úrokovej sadzby alebo s informáciami o nákladoch vo vzťahu k iným úverovým podmienkam ponúkaným tou istou inštitúciou. K údajnej novátorskej povahe postoja Tribunal Supremo (Najvyšší súd) sa vo svojej analýze vrátim neskôr.

10 — K týmto dvom kritériám Tribunal Supremo (Najvyšší súd) odkázal na rozsudok z 21. marca 2013, RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180).

11 — Tribunal Supremo (Najvyšší súd) sa domnieval, že i) podmienky stanovujúce minimálnu úrokovú sadzbu boli zákonné; ii) ich uvedenie v zmluvách s pohyblivou úrokovou sadzbou malo objektívne dôvody; iii) nešlo o nezvyčajné alebo neobvyklé podmienky; iv) trh dlhodobo toleroval ich používanie; v) ich nekalosť nebola vyslovená z dôvodu imanentnej nezákonnosti ich účinkov, ale pre ich nedostatok transparentnosti; vi) nedostatok transparentnosti vyplýval z nedostatku informácií; vii) vnútroštátna právna úprava bola dodržaná; viii) účel stanovenia minimálnej úrokovej sadzby zodpovedá potrebe zachovať minimálny výnos z prostriedkov z hypotekárnych úverov a podmienky boli vypočítané tak, že nesmeli mať za následok významné zmeny platenej sumy; ix) zmena veriteľa je možná na základe zákona, takže nespokojný spotrebiteľ mohol ľahko zmeniť úverovú inštitúciu, a x) bolo všeobecne známe, že *restitutio in integrum* odo dňa uzavretia zmluvy by malo za následok vážne ekonomické otrasy.

12 — Rozsudky č. 139/2015 (ES:TS:2015:1280) a č. 222/2015 (ES:TS:2015:2207).

23. Juzgado de lo Mercantil nº 1 de Granada (Obchodný súd č. 1 Granada) pripomína význam rozsudku, ktorý vydal Tribunal Supremo (Najvyšší súd) 9. mája 2013, a zdôrazňuje jeho odlišné uplatňovanie španielskymi všeobecnými súdmi, najmä pokiaľ ide o jeho možné použitie už nie v kontexte kolektívnej žaloby, ale v kontexte individuálnej žaloby. Navyše, ak by sa malo považovať za možné, že sa nepovolí vrátenie súm vybraných podľa podmienky vyhlásenej za nekalú odo dňa uzavretia zmluvy obsahujúcej uvedenú podmienku, Juzgado de lo Mercantil nº 1 de Granada (Obchodný súd č. 1 Granada) sa pýta na okamih, od ktorého má dôjsť k tomuto vráteniu. Pýta sa aj na zlučiteľnosť takéhoto obmedzenia reštitučných účinkov vyhlásenia neplatnosti z dôvodu nekalej povahy s judikatúrou Súdneho dvora [13], hoci sa prikláňa k názoru, že obmedzenie účinkov neplatnosti nie je porovnateľné s prípadnou právomocou vnútroštátneho súdu zmeniť obsah podmienok považovaných za nekalé.

24. Juzgado de lo Mercantil nº 1 de Granada (Obchodný súd č. 1 Granada), ktorý takto narazil na problém súvisiaci s výkladom práva Únie, rozhodol prerušiť konanie a rozhodnutím doručeným do kancelárie Súdneho dvora 1. apríla 2015 položiť tomuto súdu tieto prejudiciálne otázky:

„1. Je nezáväznosť tak, ako je vykladaná v článku 6 ods. 1 smernice 93/13, v tomto prípade zlučiteľná s výkladom, z ktorého vyplýva, že rozhodnutie o určení neplatnosti uvedenej podmienky vyvoláva účinky až od vyhlásenia tejto podmienky za neplatnú, čiže aj keď sa určí jej neplatnosť, zostanú účinky, ktoré táto podmienka vyvolala počas svojej platnosti, platné a účinné?

2. Je upustenie od používania určitej podmienky, ktoré možno nariadiť (v súlade s článkom 6 ods. 1 a článkom 7 ods. 1 smernice 93/13) v konaní o individuálnej žalobe podanej spotrebiteľom, ak sa určí jej neplatnosť, zlučiteľné s obmedzením účinkov uvedenej neplatnosti? Je možné, aby súdy zmiernili povinnosť predajcu alebo dodávateľa vrátiť sumy, ktoré zaplatil spotrebiteľ na základe podmienky, ktorá bola neskôr vyhlásená za neplatnú od počiatku pre nedostatok informácií a/alebo transparentnosti?“

B – *Veci C-307/15 a C-308/15*

1. Vec C-307/15

25. Pani Ana María Palacios Martínez uzavrela 28. júla 2006 s bankou Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (ďalej len „BBVA“) zmluvu o hypotekárnom úvere, v ktorej bola zahrnutá podmienka stanovujúca minimálnu úrokovú sadzbu. Dňa 6. marca 2014 pani Palacios Martínez podala žalobu proti banke BBVA o určenie neplatnosti tejto podmienky z dôvodu jej nekalej povahy. Dňa 3. novembra 2014 Juzgado de lo Mercantil nº 1 de Alicante (Obchodný súd č. 1 Alicante) rozhodol, že podaná žaloba sa stala bezpredmetnou [14] bez toho, aby bolo dotknuté vrátenie súm, ktoré BBVA vybrala podľa tejto podmienky od 9. mája 2013 v prospech pani Palacios Martínez v súlade s tým, čo vyslovil Tribunal Supremo (Najvyšší súd) vo svojom rozsudku z 9. mája 2013.

26. Pani Palacios Martínez sa odvolala proti tomuto rozsudku na Audiencia Provincial de Alicante (Provinčný súd Alicante). Podľa jej názoru nie sú podmienky vrátenia, o ktorých rozhodol prvostupňový súd, v súlade ani s článkom 1303 občianskeho zákonníka, ani so zásadou zakotvenou v smernici 93/13, podľa ktorej nekalé podmienky nezaväzujú spotrebiteľov. Keďže sumy, ktoré vybrala BBVA odo dňa uzavretia zmluvy s pani Palacios Martínez až do dňa rozsudku Tribunal Supremo (Najvyšší súd), boli vyberané na základe zmluvnej podmienky považovanej za nekalú a keďže vrátenie

13 — Pozri najmä rozsudok zo 14. júna 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349).

14 — Juzgado de lo Mercantil nº 1 de Alicante (Obchodný súd č. 1 Alicante) rozhodol, že keďže Tribunal Supremo (Najvyšší súd) vyslovil neplatnosť rovnakej podmienky vo svojom rozsudku z 9. mája 2013, určenie neplatnosti podmienky, o ktorú išlo v spore pred ním, bolo zbytočné vzhľadom na skutočnosť, že BBVA bola jednou z troch finančných inštitúcií, ktoré boli účastníčkami konania na Tribunal Supremo (Najvyšší súd).

týchto súm sa vyžaduje až odo dňa uvedeného rozsudku, nekalá podmienka čiastočne zaväzovala spotrebiteľa, hoci smernica 93/13 vyžaduje absolútnu a bezpodmienečnú nezáväznosť, aby zabezpečila plnú ochranu spotrebiteľa. Aj keby kritériá dobrej viery a rizika vážnych ekonomických ťažkostí boli relevantné s cieľom obmedziť na vnútroštátnom súde účinky vrátenia súm zaplatených podľa podmienky považovanej za nekalú, pani Palacios Martínez popiera, že v prospech banky BBVA možno zohľadniť dobrú vieru. Navyše BBVA by nepodstupovala žiadne vážne riziko, ak by mala byť zaviazaná na vrátenie súm, ktoré jej pani Palacios Martínez zaplatila na základe podmienky stanovujúcej minimálnu úrokovú sadzbu považovanej za nekalú. Ak existuje nejaké ekonomické riziko, je ním viac riziko, ktoré podstupuje rodinné hospodárenie tejto spotrebiteľky.

2. Vec C-308/15

27. Pán Emilio Irles López a pani Teresa Torres Andreu uzavreli 1. júna 2001 s Banco Popular Español SA (ďalej len „Banco Popular Español“) [15] zmluvu o hypotekárnom úvere obsahujúcu podmienku stanovujúcu minimálnu úrokovú sadzbu. V máji a v júni 2007 Banco Popular Español odsúhlasila zvýšenie základného imania, pričom každé zvýšenie viedlo k revízii podmienky stanovujúcej minimálnu úrokovú sadzbu.

28. Pán Irles López a pani Torres Andreu podali žalobu na Juzgado de lo Mercantil nº 3 de Alicante (Obchodný súd č. 3 Alicante), aby dosiahli určenie neplatnosti podmienky stanovujúcej minimálnu úrokovú sadzbu obsiahnutej v zmluve z roku 2001 a v neskorších úkonoch o novácii. Z dôvodu nedostatku transparentnosti mala byť táto podmienka podľa ich názoru považovaná za nekalú. Navyše pán Irles López a pani Torres Andreu navrhli, aby ich platobné záväzky boli prepočítané bez uplatnenia spornej podmienky a aby bola banka zaviazaná vrátiť im rozdiel odo dňa uzavretia zmluvy.

29. Dňa 10. novembra 2014 Juzgado de lo Mercantil nº 3 de Alicante (Obchodný súd č. 3 Alicante) určil, že podmienka stanovujúca minimálnu úrokovú sadzbu obsiahnutá v sporných úkonoch je automaticky neplatná z dôvodu jej nekalej povahy. Rovnako zaviazal Banco Popular Español, aby vrátila pánovi Irlesovi Lópezovi a pani Torresovej Andreuovej sumy rozsudkom považované za vybrané neoprávnene na základe tejto podmienky spolu s úrokmi odo dňa uzavretia zmluvy.

30. Banco Popular Español sa proti tomuto rozsudku odvolala na Audiencia Provincial de Alicante (Provinčný súd Alicante). Na odvolacom súde Banco Popular Español popiera nekalú povahu podmienky stanovujúcej minimálnu úrokovú sadzbu, vloženej do zmluvy z roku 2001 a dvakrát zmenenej v roku 2007, a tvrdí, že svojim zmluvným partnerom poskytla dostatočné informácie. V každom prípade Banco Popular Español tvrdí, že prvostupňový súd sa tým, že ju zaviazal k spätnému vráteniu údajne neoprávnene vybraných súm, odchýlil od judikatúry, ktorú vytvoril Tribunal Supremo (Najvyšší súd) vo svojom rozsudku z 9. mája 2013. V dôsledku toho treba rozsudok z 10. novembra 2014 zrušiť.

3. Prejudiciálne otázky vo veciach C-307/15 a C-308/15

31. Audiencia Provincial de Alicante (Provinčný súd Alicante) má pochybnosti o rozsahu sankcie za nekalé podmienky. Článok 6 ods. 1 smernice 93/13 vyžaduje iba to, aby takéto podmienky nezaväzovali spotrebiteľa za podmienok stanovených vnútroštátnym právom. Otázka vrátenia súm zaplatených na základe podmienok vyhlásených za nekalé, nie je touto smernicou *a priori* harmonizovaná. Napriek tomu sa vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, v týchto dvoch veciach pýta, či by bolo v rozpore s potrebným účinkom, odstrašujúcim účelom a plnou ochranou spotrebiteľa, ktorú smernica 93/13 sľubuje, ak by sa článok 6 ods. 1 smernice

15 — Banco Popular Español nebola medzi tromi úverovými inštitúciami, ktoré boli účastníčkami konania na Tribunal Supremo (Najvyšší súd), v ktorom bol vyhlásený rozsudok z 9. mája 2013.

93/13 vykladal tak, že členským štátom neukladá aj povinnosť upraviť podmienky náhrady pre spotrebiteľov, na ktorých boli uplatnené nekalé podmienky. Tento súd sa navyše pýta, či také obmedzenie vrátenia, o akom rozhodol Tribunal Supremo (Najvyšší súd), neodporuje zákazu revidovať alebo meniť obsah podmienok považovaných za nekalé, ktorý vnútroštátnemu súdu uložil Súdny dvor. Zatiaľ čo judikatúra Súdneho dvora ukladá vnútroštátnym súdom najmä povinnosti vyvodiť všetky dôsledky, ktoré podľa ich vnútroštátneho práva vyplývajú z kvalifikácie podmienky ako „nekalej“,[16] otázkou zostáva, či nezáväznosť nekalých podmienok požadovanú smernicou treba chápať absolútne alebo bezpodmienečne alebo či ju naopak možno upraviť. Napokon, aj keby kritériá, ktoré si stanovil Súdny dvor pri rozhodovaní o obmedzení retroaktívnych účinkov svojich vlastných rozsudkov, boli relevantné v takej situácii, s akou sa stretol Tribunal Supremo (Najvyšší súd), Audiencia Provincial de Alicante (Provinčný súd Alicante) pochybuje, že možno prihliadať na dobrú vieru bánk, ktoré sa jasne nachádzali v silnejšej pozícii voči spotrebiteľom. Pokiaľ ide o riziko vážnych ekonomických ťažkostí, vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, pochybuje, že Tribunal Supremo (Najvyšší súd) sa skutočne potýkal s takýmto rizikom, keďže sa oprel iba o to, že toto riziko je „všeobecne známe“ bez toho, aby preukázal presné kvalitatívne alebo kvantitatívne okolnosti.

32. Audiencia Provincial de Alicante (Provinčný súd Alicante), ktorý takto narazil na problém súvisiaci s výkladom práva Únie, rozhodol prerušiť konanie a rozhodnutiami doručenými do kancelárie Súdneho dvora 25. júna 2015 položiť tomuto súdu tieto prejudiciálne otázky:

„1. Je so zásadou nezáväznosti [nekalých podmienok] uznanou v článku 6 ods. 1 smernice [93/13] zlučiteľné, aby reštitučné účinky, vyplývajúce z určenia neplatnosti podmienky stanovujúcej minimálnu úrokovú sadzbu, uvedenej v zmluve o úvere z dôvodu nekalej povahy tejto podmienky, nemali spätnú účinnosť od dátumu uzavretia zmluvy, ale od neskoršieho dátumu?

2. Je kritérium dobrej viery dotknutých osôb, ktoré slúži ako základ pre obmedzenie spätnej účinnosti vyplývajúcej z [neplatnosti] nekalej podmienky, autonómnym pojmom práva Únie, ktorý majú všetky členské štáty vykladať jednotne?

3. V prípade kladnej odpovede, aké predpoklady treba zohľadniť pri určovaní existencie dobrej viery dotknutých osôb?

4. V každom prípade, je v súlade s dobrou vierou dotknutých osôb postup predajcu alebo dodávateľa, ktorý pri vypracovaní zmluvy spôsobil nedostatok transparentnosti, ktorý mal za následok nekalú povahu podmienky?

5. Je riziko vážnych ťažkostí, ktoré slúži ako základ pre obmedzenie spätnej účinnosti vyplývajúcej z [neplatnosti] nekalej podmienky, autonómnym pojmom práva Únie, ktorý majú všetky členské štáty vykladať jednotne?

6. V prípade kladnej odpovede, aké kritériá by sa mali vziať do úvahy?

7. Má sa pri posudzovaní rizika vážnych ťažkostí vziať do úvahy len riziko, ktoré môže vzniknúť predajcovi alebo dodávateľovi, alebo sa má vziať do úvahy aj škoda, ktorú utrpia spotrebitelia v dôsledku toho, že im nebudú v plnej výške vrátené sumy zaplatené na základe uvedenej podmienky stanovujúcej minimálnu úrokovú sadzbu?

[a iba vo veci C-308/15]

16 — Audiencia Provincial de Alicante (Provinčný súd Alicante) sa v tomto prípade opiera najmä o rozsudky z 26. apríla 2012, Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242), a z 30. mája 2013, Jőrös (C-397/11, EU:C:2013:340).

8. Je automatické rozšírenie obmedzenia reštitučných účinkov vyplývajúcich z neplatnosti podmienky stanovujúcej minimálnu úrokovú sadzbu, o ktorom sa rozhodlo v konaní o žalobe podanej združením spotrebiteľov proti [trom] finančným inštitúciám, na individuálne žaloby o neplatnosť podmienky stanovujúcej minimálnu úrokovú sadzbu z dôvodu nekalej povahy tejto podmienky podané zákazníkmi, ktorí ako spotrebitelia uzavreli zmluvu o hypotekárnom úvere s rôznymi finančnými inštitúciami zlučiteľné so zásadou nezáväznosti pre spotrebiteľa uznanou v článku 6 ods. 1 smernice 93/13 a s právom na účinnú súdnu ochranu uznaným v článku 47 Charty základných práv Európskej únie?“

III – **Konanie na Súdnom dvore**

A – *O návrhu na prejednanie veci v skrátenom konaní vo veciach C-307/15 a C-308/15*

33. Vo veciach C-307/15 a C-308/15 vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, navrhol Súdnemu dvoru, aby tieto veci prejednal v skrátenom konaní podľa článku 23a Štatútu Súdneho dvora Európskej únie a článku 105 ods. 1 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora. Tento návrh bol zamietnutý uznesením predsedu Súdneho dvora prijatým 14. augusta 2015.

B – *O priebehu písomnej časti konania a ústnej časti konania*

34. Rozhodnutím predsedu Súdneho dvora z 10. júla 2015 boli veci C-307/15 a C-308/15 spojené na účely písomnej a ústnej časti konania, ako aj na účely rozsudku. V týchto veciach predložili písomné pripomienky pán Irles López, BBVA, Banco Popular Español, španielska vláda, poľská vláda, vláda Spojeného kráľovstva, ako aj Európska komisia.

35. Vo veci C-154/15 predložili písomné pripomienky pán Gutiérrez Naranjo, Cajasur Banco, česká vláda, španielska vláda, vláda Spojeného kráľovstva, ako aj Komisia.

36. Rozhodnutím predsedu Súdneho dvora z 21. októbra 2015 boli veci C-154/15, C-307/15 a C-308/15 spojené na spoločné konanie na účely ústnej časti konania a rozsudku.

37. Na spoločnom pojednávaní v troch, teraz už spojených veciach, ktoré sa konalo 26. apríla 2016, predniesli ústne pripomienky pán Gutiérrez Naranjo, pani Palacios Martínezová, pán Irles López, Cajasur Banco, Banco Popular Español, BBVA, španielska vláda, vláda Spojeného kráľovstva, ako aj Komisia.

IV – **Právna analýza**

38. Otázky položené vnútroštátnymi súdmi sa v podstate zameriavajú na tri okruhy problémov. Najprv treba v podstate určiť, či je v súlade s článkom 6 ods. 1 smernice 93/13 obmedziť reštitučné účinky neplatnosti vyplývajúcej z kvalifikácie podmienok stanovujúcich minimálnu úrokovú sadzbu ako nekalých. Následne sa Audiencia Provincial de Alicante (Provinčný súd Alicante) pýta Súdneho dvora jednak na to, či Tribunal Supremo (Najvyšší súd) správne uplatnil kritériá dobrej viery a riziká vážnych ťažkostí v zmysle rozsudku z 21. marca 2013, RWE Vertrieb [17], a jednak či sklbenie, ako vyplýva z judikatúry Tribunal Supremo (Najvyšší súd), riešení prijatých v konaniach o kolektívnych žalobách s riešeniami prijatými v konaniach o individuálnych žalobách je v súlade s právom Únie.

17 — C-92/11, EU:C:2013:180.

39. Analýza článku 6 ods. 1 smernice 93/13, ktorú sa chystám urobiť, by však mala stačiť na to, aby Súdny dvor poskytol užitočnú odpoveď vnútroštátnym súdom. Podstatná časť týchto návrhov bude teda venovaná otázkam položeným vo veci C-154/15 a prvej spoločnej otázke vo veciach C-307/15 a C-308/15.

A – *O prejudiciálnych otázkach vo veci C-154/15 a o prvej spoločnej otázke vo veciach C-307/15 a C-308/15, ktoré budú skúmané spoločne*

40. Základnou otázkou, ktorú uvádzam v úvodnej časti, je v podstate otázka, či je v súlade s článkom 6 ods. 1 smernice 93/13 priznať najvyššiemu súdu členského štátu po tom, čo kvalifikoval ako nekalú zmluvnú podmienku obsiahnutú v zmluve uzavretej medzi spotrebiteľom a predajcom alebo dodávateľom a určil neplatnosť uvedenej podmienky, právomoc obmedziť účinky tohto vyhlásenia tým, že prizná právo na vrátenie súm, ktoré spotrebiteľ neoprávnene zaplatil na základe nekalej podmienky, až odo dňa rozhodnutia vydaného týmto súdom potvrdzujúceho nekalú povahu dotknutej podmienky.

41. Na zodpovedanie tejto otázky treba vykonať niekoľko predbežných analýz. Jednou z prvých fáz uvažovania je totiž určiť, v akej situácii sa nachádzal Tribunal Supremo (Najvyšší súd), keď vydal svoj rozsudok z 9. mája 2013. Tento súd tvrdí, že prekročil úroveň ochrany ponúkanej spotrebiteľovi smernicou 93/13, ktorá tým, že vykonáva iba minimálnu harmonizáciu v tejto oblasti, v skutočnosti povoľuje členským štátom, aby upravili prísnejšie ustanovenia.[18] Ak by to však mala byť pravda, obmedzenie účinkov neplatnosti by nebolo možné skúmať z pohľadu článku 6 ods. 1 smernice 93/13, keďže opatrenia, ktoré poskytujú väčšiu ochranu, svojou povahou patria do oblasti, ktorá nie je harmonizovaná smernicou.

42. Na účely zodpovedania základnej otázky, ktorá sa opäť raz týka toho, čo musí alebo môže urobiť súd v prípade nekalých podmienok, sa však treba predbežne vrátiť k základnejším úvahám týkajúcim sa kvalifikácie podmienok stanovujúcich minimálnu úrokovú sadzbu ako „nekalých“ podmienok, ktorú vykonal Tribunal Supremo (Najvyšší súd). Je to záležitosť o to citlivejšia, že súd, ktorý kladie otázky v týchto troch spojených veciach, po prvé, nie je súdom, ktorý vykonal túto kvalifikáciu, a po druhé, nespochybňuje nekalú povahu podmienok stanovujúcich minimálnu úrokovú sadzbu[19]. V tejto súvislosti preto pre každý prípad užitočnosti spresňujem, že vyriešenie tejto predbežnej otázky nesmie byť vnímané ako pokus rozšíriť prejudiciálne konanie, ale naopak ako potrebný a neodvratný predpoklad poskytnutia užitočnej odpovede vnútroštátnym súdom.

43. Po preukázaní, že Tribunal Supremo (Najvyšší súd) neprekročil úroveň ochrany ponúkanej spotrebiteľovi smernicou 93/13, mi teda po overení relevantnosti požadovaného výkladu zostane určiť rozsah povinnosti uloženej členským štátom článkom 6 ods. 1 tejto smernice.

18 — Pozri článok 8 smernice 93/13. Podotýkam však, že tento článok odkazuje na možnosť členských štátov zachovať alebo prijať prísnejšie „opatrenia [ustanovenia – *neoficiálny preklad*]“ a kladiem si otázku, do akej miery možno rozsudok vnútroštátneho súdu, aj keď najvyššieho, považovať za „ustanovenie“ v zmysle článku 8 smernice 93/13. Rovnako uvádzam, že smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/83/EÚ z 25. októbra 2011 o právach spotrebiteľov (Ú. v. EÚ L 304, 2011, s. 64) vložila do smernice 93/13 nový článok 8a, ktorý zaväzuje členské štáty, aby v prípade, keď prijímajú ustanovenia v súlade s jej článkom 8, o tom informovali Komisiu.

19 — Súdny dvor neprestal pripomínať, že do jeho právomoci „patrí výklad pojmu nekalá zmluvná podmienka…, ako aj hľadísk, ktoré vnútroštátny súd môže alebo musí zohľadniť pri preskúmaní zmluvnej podmienky vzhľadom na ustanovenia smernice [93/13], pričom vnútroštátnemu súdu vzhľadom na uvedené kritériá prináleží stanoviť konkrétnu kvalifikáciu predmetnej zmluvnej podmienky podľa osobitných okolností daného prípadu“ [rozsudky z 26. apríla 2012, Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242, bod 22 a citovaná judikatúra), ako aj z 21. marca 2013, RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180, bod 48). Pozri v tomto zmysle pozri rozsudky z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, bod 45); z 23. apríla 2015, Van Hove (C-96/14, EU:C:2015:262, bod 28), ako aj z 9. júla 2015, Bucura (C-348/14, neuverejnený, EU:C:2015:447, bod 46)]. Keďže Tribunal Supremo (Najvyšší súd) založil svoju úvahu najmä na článku 4 ods. 2 smernice 93/13, bolo by žiaduce, aby v mene súdnej spolupráce, ktorou sa vyznačuje európsky právny poriadok, predložil Súdnemu dvoru nielen problematiku týkajúcu sa preskúmania transparentnosti podmienok stanovujúcich hlavný predmet zmluvy, ale aj súladu možnosti časovo obmedziť účinky svojho kľúčového rozsudku v tejto oblasti s právom Únie.

1. O úrovni ochrany spotrebiteľov ponúkanej judikatúrou Tribunal Supremo (Najvyšší súd) s porovnaní s úrovňou ochrany ponúkanej smernicou 93/13

44. Východiskom týchto troch vecí je rad rozsudkov, ktoré vydal Tribunal Supremo (Najvyšší súd). V stručnosti, a pokiaľ tieto rozsudky chápem správne, Tribunal Supremo (Najvyšší súd) rozhodol, že podmienky stanovujúce minimálnu úrokovú sadzbu obsiahnuté v zmluvách o úvere boli podmienkami vzťahujúcimi sa na hlavný predmet zmluvy, v prípade ktorých je preskúmanie nekalej povahy na základe smernice 93/13 v zásade vylúčené, pokiaľ sú tieto podmienky formulované jasne a zrozumiteľne. Tribunal Supremo (Najvyšší súd) sa domnieval, že podmienky stanovujúce minimálnu úrokovú sadzbu boli gramaticky zrozumiteľné a že teda vyhoveli preskúmaniu formálnej transparentnosti. Naopak, podľa jeho názoru predajcovia alebo dodávatelia, ktorí tieto podmienky zahrnuli do sporných zmlúv, neposkytli dostatočné informácie na vysvetlenie ich skutočného významu a požiadavka materiálnej transparentnosti nebola splnená. Dospel k záveru o nekalej povahe uvedených podmienok. Následne, hoci v španielskom právnom poriadku platí zásada neplatnosti nekalých podmienok od počiatku, Tribunal Supremo (Najvyšší súd) z dôvodu osobitných okolností, ktoré podľa neho existovali, rozhodol priznať vyhláseniu nekalej povahy podmienok stanovujúcich minimálnu úrokovú sadzbu účinok až odo dňa uverejnenia prvého rozsudku vydaného v tomto zmysle, teda od 9. mája 2013.

45. Ak chápem rozsudok Tribunal Supremo (Najvyšší súd) správne, zdá sa mi, že tento súd sa domnieval, že tým, že rozšíril preskúmanie transparentnosti podmienok o požiadavku materiálnej transparentnosti, prekročil úroveň ochrany ponúkanú smernicou 93/13. Obmedzenie reštitučných účinkov vyhlásenia neplatnosti podmienok stanovujúcich minimálnu úrokovú sadzbu odôvodnil najmä novátorskou povahou svojho rozsudku. Musím priznať, že nie som úplne presvedčený, že je to pravda, ako to preukazuje pozorné preskúmanie judikatúry Súdneho dvora.

46. V rozsudku z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai [20], bola Súdnemu dvoru položená otázka, či sa článok 4 ods. 2 smernice 93/13 má vykladať v tom zmysle, že požiadavku, podľa ktorej musí byť zmluvná podmienka formulovaná jasne a zrozumiteľne, treba chápať tak, že vyžaduje nielen to, aby daná podmienka bola pre spotrebiteľa gramaticky jasná a zrozumiteľná, ale aj to, aby boli tomuto spotrebiteľovi jasné a zrozumiteľné ekonomické dôvody, ktoré sú v pozadí použitia zmluvnej podmienky. Súdny dvor skonštatoval, že táto požiadavka jasného a zrozumiteľného vypracovania je uvedená aj v článku 5 smernice 93/13 a v jej dvadsiatom odôvodnení, podľa ktorého musí mať spotrebiteľ skutočne príležitosť oboznámiť sa so všetkými podmienkami zmluvy. [21] Táto požiadavka sa podľa Súdneho dvora „uplatňuje v každom prípade, vrátane toho, keď sa na podmienku vzťahuje článok 4 ods. 2 smernice [93/13], a teda nepodlieha posúdeniu svojej nekalej povahy uvedenému v článku 3 ods. 1 tejto smernice“ [22]. Súdny dvor tiež rozhodol, že požiadavka transparentnosti uvedená v článku 4 ods. 2 smernice 93/13 „má rovnaký obsah ako požiadavka uvedená v článku 5“ [23]. Vo vzťahu k tomuto článku 5 však Súdny dvor pripomína význam svojho rozsudku z 21. marca 2013, RWE Vertrieb [24], v ktorom rozhodol, že informácia pred uzavretím zmluvy o zmluvných podmienkach a dôsledkoch tohto uzavretia má pre spotrebiteľa zásadný význam, pretože najmä na tomto základe sa spotrebiteľ rozhoduje zmluvne sa predajcovi alebo dodávateľovi zaviazať. [25] „Požiadavka transparentnosti

20 — C-26/13, EU:C:2014:282.

21 — Rozsudok z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, bod 67).

22 — Rozsudok z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, bod 68).

23 — Rozsudok z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, bod 69).

24 — C-92/11, EU:C:2013:180, bod 44.

25 — Rozsudok z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, bod 70).

zmluvných podmienok… by teda nemala byť obmedzená len na ich zrozumiteľnosť z formálneho a gramatického hľadiska“ [26] a treba ju chápať extenzívne vzhľadom na systém ochrany zavedený smernicou 93/13, ktorý je založený na myšlienke, že spotrebiteľ sa nachádza v slabšom postavení voči predajcovi alebo dodávateľovi, pokiaľ ide najmä o úroveň informovanosti. [27]

47. Súdny dvor dospel k záveru, že článok 4 ods. 2 smernice 93/13 treba vykladať tak, že „požiadavka, podľa ktorej zmluvná podmienka musí byť formulovaná jasne a zrozumiteľne, sa má chápať tak, že stanovuje nielen to, aby dotknutá podmienka bola pre spotrebiteľa gramaticky jasná a zrozumiteľná, ale aj to, aby zmluva jasne vysvetľovala konkrétne fungovanie mechanizmu…, aby bol tento spotrebiteľ schopný na základe jasných a zrozumiteľných kritérií posúdiť hospodárske dôsledky, ktoré z toho pre neho vyplývajú“ [28]. Súdny dvor preto rozhodol, že v konkrétnom prípade, ktorý mu bol vtedy predložený, „vnútroštátnemu súdu prislúcha, aby vzhľadom na všetky relevantné okolnosti, vrátane reklamy a informácií poskytnutých veriteľom v rámci dojednávania zmluvy o úvere, určil, či priemerný spotrebiteľ… mohol nielen vedieť o existencii rozdielu, ktorý sa vo všeobecnosti zaznamenáva na peňažnom trhu medzi výmenným kurzom pre predaj a výmenným kurzom pre nákup cudzej meny, ale tiež posúdiť potenciálne významné hospodárske dôsledky pre svoju osobu vyplývajúce z uplatňovania [spornej podmienky] pri výpočte splátok, ktoré bude v konečnom dôsledku dlhovať, a teda celkových nákladov svojho úveru“ [29].

48. V rozsudku z 9. júla 2015, Bucura [30], vyhlásenom neskôr, bol Súdny dvor požiadaný, aby spresnil, do akej miery spôsob, akým boli formulované určité podmienky zmluvy o úvere a neuvedenie určitých informácií tak v čase uzavretia zmluvy, ako ani počas jej plnenia, mohli viesť vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, k záveru o nekalej povahe určitých podmienok tejto zmluvy. Súdny dvor po pripomenutí obsahu dvadsiateho prvého odôvodnenia a článku 5 smernice 93/13 spresnil, že „táto povinnosť [jasného a zrozumiteľného] vypracovania je o to dôležitejšia, že vnútroštátny súd je povinný posúdiť nekalosť podmienky vypracovanej v rozpore s touto povinnosťou, aj keď by sa táto podmienka mohla posúdiť tak, že sa na ňu vzťahuje výnimka upravená v článku 4 ods. 2 smernice 93/13. Treba totiž pripomenúť, že podmienky, ktorých sa týka toto ustanovenie, hoci patria do oblasti upravenej touto smernicou, sa vymykajú posúdeniu ich nekalej povahy len v rozsahu, v akom sa vnútroštátny súd na základe preskúmania jednotlivých prípadov domnieva, že boli predajcom alebo dodávateľom formulované jasne a zrozumiteľne“ [31]. Z opakovanej judikatúry Súdneho dvora [32] však vyplýva, že zásadný význam sa prikladá informácii poskytnutej spotrebiteľovi pred uzavretím zmluvy. „Prináleží teda vnútroštátnemu súdu, aby určil, či priemerný spotrebiteľ… môže na základe podmienok výpočtu ročných úrokov, ktoré sú mu oznámené, posúdiť ekonomické dôsledky ich uplatnenia pri výpočte platieb, ktoré bude tento spotrebiteľ napokon povinný zaplatiť a teda celkových nákladov jeho úveru“ [33]. Podľa Súdneho dvora „neuvedenie informácií týkajúcich sa podmienok vrátenia daného úveru, ako ani predpokladov zmeny týchto podmienok v priebehu čerpania úveru, sú rozhodujúce skutočnosti pri analýze vnútroštátneho súdu, či podmienka zmluvy o úvere týkajúca sa jeho nákladov, v ktorej sa nenachádza takýto údaj, je vypracovaná jasne a zrozumiteľne v zmysle článku 4 smernice [93/13]“ [34]. Ak sa vnútroštátny súd domnieva, že to tak nie je, je povinný posúdiť jej nekalú povahu. [35]

26 — Rozsudok z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, bod 71).
27 — Rozsudok z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, bod 72).
28 — Rozsudok z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, bod 75).
29 — Rozsudok z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, bod 74).
30 — C-348/14, neuverejnený, EU:C:2015:447.
31 — Rozsudok z 9. júla 2015, Bucura (C-348/14, neuverejnený, EU:C:2015:447, bod 50).
32 — Rozsudok z 9. júla 2015, Bucura (C-348/14, neuverejnený, EU:C:2015:447, bod 51).
33 — Rozsudok z 9. júla 2015, Bucura (C-348/14, neuverejnený, EU:C:2015:447, bod 56).
34 — Rozsudok z 9. júla 2015, Bucura (C-348/14, neuverejnený, EU:C:2015:447, bod 61).
35 — Rozsudok z 9. júla 2015, Bucura (C-348/14, neuverejnený, EU:C:2015:447, bod 62).

49. Je pravda, že rozsudky z 30. apríla 2014, Kasler a Káslerné Rábai[36], a z 9. júla 2015, Bucura[37], boli vydané po rozsudku Tribunal Supremo (Najvyšší súd) z 9. mája 2013. Tieto rozsudky však nie sú ničím iným než logickým pokračovaním celého radu skorších rozsudkov, okrem iných rozsudku z 21. marca 2013, RWE Vertrieb[38], na ktorý Tribunal Supremo (Najvyšší súd) vo veľkej miere odkazoval vo svojom rozsudku z 9. mája 2013 a ktorý už zdôrazňuje vzťah medzi požiadavkou transparentnosti uvedenou v článku 5 smernice 93/13 a zásadným významom informácie pred uzavretím zmluvy na zabezpečenie informovaného súhlasu spotrebiteľa.[39]

50. Navyše v rozsudku RWE Vertrieb[40] je pripomenuté, že „v súlade s ustálenou judikatúrou výklad pravidla práva Únie, ktorý podáva Súdny dvor v rámci výkonu svojej právomoci podľa článku 267 ZFEÚ, objasňuje a spresňuje význam a dosah tohto pravidla tak, ako ho súd má alebo mal chápať a uplatňovať od okamihu, keď nadobudlo účinnosť. Z toho vyplýva, že takto vykladané pravidlo súd môže a má uplatňovať aj na právne vzťahy vzniknuté a založené pred vydaním rozsudku na základe žiadosti o výklad, pokiaľ sú okrem iného splnené podmienky umožňujúce predložiť príslušným súdom spor týkajúci sa uplatnenia uvedeného pravidla“[41]. Už samotný rozsudok RWE Vertrieb[42] tak v sebe obsahoval zárodky rozsudkov Kásler a Káslerné Rábai[43] a Bucura[44]. Keď teda Tribunal Supremo (Najvyšší súd) posúdil podmienky stanovujúce minimálnu úrokovú sadzbu ako nekalé podmienky najmä z dôvodu neposkytnutia dostatočnej predchádzajúcej informácie, nekonal nad rámec práva Únie tým, že by spotrebiteľovi ponúkol vyššiu úroveň ochrany než mu ponúka smernica 93/13, ale naopak uplatnil požiadavky obsiahnuté v tejto smernici.[45]

51. Po tomto závere musím teraz pristúpiť k analýze článku 6 ods. 1 smernice 93/13.

2. O rozsahu povinnosti uloženej členským štátom článkom 6 ods. 1 smernice 93/13

52. Po zistení, že znenie článku 6 ods. 1 smernice 93/13 nie je celkom jasné, sa obrátim na judikatúru Súdneho dvora, aby som identifikoval hlavné zásady, ktorými sa riadi jeho výklad smernice 93/13 vo všeobecnosti a výklad článku 6 ods. 1 tejto smernice zvlášť. Na záver potom predbežné závery, ktoré z toho budú vyvodené, uplatním na prejednávané veci.

36 — C-26/13, EU:C:2014:282.

37 — C-348/14, neuverejnený, EU:C:2015:447.

38 — C-92/11, EU:C:2013:180.

39 — Rozsudok z 21. marca 2013, RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180, body 43 a 44). Súdny dvor vždy venoval osobitnú pozornosť úrovni informovanosti spotrebiteľa. Pozri v tomto zmysle najmä rozsudok z 27. júna 2000, Océano Grupo Editorial a Salvat Editores (C-240/98 až C-244/98, EU:C:2000:346, bod 25). Navyše nemožno tvrdiť, že z rozsudku z 3. júna 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, EU:C:2010:309), vyplývala akákoľvek nejasnosť. Je pravda, že v tomto rozsudku Súdny dvor uznal, že španielska právna úprava, o ktorú išlo vo veci samej, povoľujúca súdne preskúmanie nekalej povahy zmluvných podmienok vzťahujúcich sa na definíciu hlavného predmetu zmluvy alebo primeranosť medzi cenou a odmenou na jednej strane a službami alebo tovarmi, ktoré sa majú dodať ako protihodnota na druhej strane, umožnila zabezpečiť vyššiu úroveň ochrany ako stanovovala smernica 93/13. Uvedená právna úprava však povoľovala takéto preskúmanie aj vtedy, keď tieto podmienky boli vypracované jasne a zrozumiteľne [pozri rozsudok z 3. júna 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, EU:C:2010:309, body 24 a 42)].

40 — Rozsudok z 21. marca 2013 (C-92/11, EU:C:2013:180).

41 — Rozsudok z 21. marca 2013, RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180, bod 58 a citovaná judikatúra).

42 — Rozsudok z 21. marca 2013 (C-92/11, EU:C:2013:180).

43 — Rozsudok z 30. apríla 2014 (C-26/13, EU:C:2014:282).

44 — Rozsudok z 9. júla 2015 (C-348/14, EU:C:2015:447).

45 — Zo znenia článku 4 ods. 2 smernice 93/13 jasne vyplýva, že keď podmienka týkajúca sa hlavného predmetu zmluvy nespĺňa požiadavky jasnosti a zrozumiteľnosti, možno posúdiť jej nekalú povahu za podmienok stanovených článkom 3 ods. 1 smernice 93/13.

a) Málo objasňujúci doslovný výklad

53. V prípade nekalých podmienok smernica 93/13 ukladá členským štátom na jednej strane povinnosť zabezpečiť, aby tieto podmienky „podľa ich vnútroštátneho práva neboli záväzné pre spotrebiteľa“ (článok 6 ods. 1 smernice 93/13) a na druhej strane „[zabezpečiť,] aby v záujme spotrebiteľov a subjektov hospodárskej súťaže existovali primerané a účinné prostriedky, ktoré by zabránili súvislému uplatňovaniu nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi zo strany predajcov alebo dodávateľov“ (článok 7 ods. 1 smernice 93/13).

54. Treba uviesť, že normotvorca Únie nešiel ďalej pri definovaní sankcie za nekalé podmienky, a najmä podmienok, za akých musia členské štáty upraviť ich nezáväznosť vyžadovanú znením článku 6 ods. 1 smernice 93/13. Použitie gramatického tvaru vo vedľajšej vete „aby… neboli záväzné“ neprezrádza nič o prípadnom úmysle tohto normotvorcu, aby nezáväznosť mala retroaktívnu povahu.[46] Tento normotvorca sa jasne rozhodol nepoužiť presnejšiu právnickú terminológiu, akou by bol napríklad výslovný odkaz na neplatnosť, zrušenie alebo výpoveď. Použitý výraz je úplne neutrálny,[47] ako to zdôraznila už generálna advokátka Trstenjak vo svojich návrhoch vo veci Invitel[48].

55. Túto neutralitu možno prirodzene vysvetliť výslovným odkazom na vnútroštátne práva.[49] Stačí to na to, aby bola členským štátom ponechaná úplná voľnosť, aby za podmienok, aké si prajú, spresnili nezáväznosť nekalých podmienok? S cieľom objasniť pôsobnosť tohto článku a z dôvodu, že iba jeho znenie sa ukazuje na tento účel nedostatočné, je nevyhnutné vrátiť sa k judikatúre Súdneho dvora k smernici 93/13 vo všeobecnosti a k článku 6 ods. 1 tejto smernice zvlášť.

b) Návrat k judikatúre

56. Súdny dvor mnohokrát zdôraznil úlohu, ktorú má smernica 93/13 v právnom poriadku Únie.

57. Obmedzím sa na to, že pripomeniem, že systém ochrany zavedený smernicou 93/13 spočíva na myšlienke, že spotrebiteľ sa v porovnaní s predajcom alebo dodávateľom nachádza v znevýhodnenom postavení, tak pokiaľ ide o vyjednávaciu silu, ako aj úroveň informovanosti, a táto situácia ho vedie k tomu, že pristúpi na podmienky vopred pripravené predajcom alebo dodávateľom bez toho, aby mohol vplývať na ich obsah.[50] Vzhľadom na toto znevýhodnené postavenie je článok 6 ods. 1 smernice 93/13 kogentným ustanovením, ktoré má nahradiť formálnu rovnováhu, ktorú zmluva zavádza medzi právami a povinnosťami zmluvných strán, skutočnou rovnováhou spôsobilou obnoviť medzi nimi rovnosť.[51] Súdny dvor tak opakovane rozhodol, že vnútroštátny súd musí *ex offo* posúdiť nekalú povahu zmluvnej podmienky patriacej do pôsobnosti uvedenej smernice a tým vyvážiť nerovnováhu, ktorá existuje medzi spotrebiteľom a predajcom alebo dodávateľom.[52] Aby teda bola zabezpečená ochrana, ktorú chce dosiahnuť smernica 93/13, stav nerovnosti medzi spotrebiteľom a predajcom alebo dodávateľom možno napraviť iba pozitívnym zásahom nezávislým od zmluvných strán.[53]

46 — Zdá sa, že dvadsiate prvé odôvodnenie smernice 93/13 upravuje túto nezáväznosť do budúcnosti (*ne liera pas*).

47 — Ani rýchle porovnanie rôznych jazykových verzií neobjasňuje viac. Článok 6 ods. 1 smernice 93/13 tak stanovuje, že nekalé podmienky, v španielskom jazyku „no vincularán“, v nemenckom jazyku „unverbindlich sind“, v anglickom jazyku, „shall… not be binding“, v talianskom jazyku, „non vincolano“ a v portugalskom jazyku, „não vinculem“.

48 — C-472/10, EU:C:2011:806, bod 48.

49 — Pozri tiež nižšie poznámku pod čiarou 70 týchto návrhov.

50 — Pozri okrem mnohých iných rozsudky z 21. marca 2013, RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180, bod 41 a citovaná judikatúra), ako aj zo 14. apríla 2016, Sales Sinués a Drame Ba (C-381/14 a C-385/14, EU:C:2016:252, bod 22), a uznesenie zo 16. júla 2015, Sánchez Morcillo a Abril García (C-539/14, EU:C:2015:508, bod 24). Pozri rovnako návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Szpunar v spojených veciach Sales Sinués a Drame Ba (C-385/14 a C-385/14, EU:C:2016:15, poznámka pod čiarou 21).

51 — Pozri, okrem veľa iných, rozsudok z 26. apríla 2012, Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242, bod 34) a uznesenie zo 16. júla 2015, Sánchez Morcillo a Abril García (C-539/14, EU:C:2015:508, bod 25 a citovaná judikatúra).

52 — Pozri uznesenie zo 16. júla 2015, Sánchez Morcillo a Abril García (C-539/14, EU:C:2015:508, bod 27).

53 — Pozri okrem mnohých iných rozsudky zo 6. októbra 2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, bod 31 a citovaná judikatúra), ako aj zo 14. júna 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, bod 41 a citovaná judikatúra).

58. Navyše Súdny dvor neustále pripomínal, že smernica 93/13 predstavuje ako celok opatrenie nevyhnutné na splnenie úloh zverených Únii, a predovšetkým na zvýšenie úrovne a kvality života v celej Únii.[54] Práve vzhľadom na povahu a význam verejného záujmu, na ktorom spočíva ochrana zaručená spotrebiteľom, smernica 93/13 ukladá členským štátom povinnosť stanoviť primerané a účinné prostriedky, „ktoré by zabránili súvislému uplatňovaniu nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi zo strany predajcov alebo dodávateľov“[55].

59. S cieľom presnejšie určiť dôsledky, ktoré treba vyvodiť z vyhlásenia nekalej povahy zmluvnej podmienky, Súdny dvor rozhodol, že treba odkázať tak na znenie článku 6 ods. 1 smernice 93/13, ako aj jej účel a všeobecnú štruktúru.[56] Čo sa týka znenia uvedeného článku 6, Súdny dvor konštatoval, že „prvá časť vety tohto ustanovenia síce členským štátom priznáva určitú autonómiu, pokiaľ ide o definíciu právneho režimu uplatniteľného na nekalé zmluvné podmienky, výslovne však členským štátom ukladá povinnosť stanoviť, aby uvedené podmienky ‚neboli pre spotrebiteľa záväzné‘“[57]. Vnútroštátne súdy teda musia „vyvodiť všetky dôsledky, ktoré podľa vnútroštátneho práva z tejto skutočnosti vyplývajú, s cieľom ubezpečiť sa, že spotrebiteľ touto podmienkou nie je viazaný“[58]. Podľa vlastnej formulácie Súdneho dvora „zo znenia odseku 1 uvedeného článku 6 smernice 93/13 tak vyplýva, že vnútroštátne súdy sú povinné iba *neuplatniť* nekalú podmienku, aby *nebola záväzná* pre spotrebiteľa“[59].

60. Nekalými podmienkami spotrebiteľ „nie je viazaný“ v zmysle článku 6 ods. 1 smernice 93/13, keď sa vnútroštátny súd zdrží ich uplatnenia[60] z dôvodu odstrašujúcej povahy „jednoduchého neuplatnenia“[61]. Na tento účel sa Súdny dvor domnieva, že nekalú podmienku vnútroštátny súd nemôže zmeniť, ale musí ju naopak neuplatniť.[62] Účinnosť sankcie za nekalé podmienky sa tak posudzuje vo vzťahu k cieľu, ktorým je ukončiť ich používanie.[63] Od dosiahnutia takéhoto cieľa však možno upustiť, ak si spotrebiteľ výslovne želá byť naďalej viazaný zmluvnou podmienkou napriek jej nekalej povahe.[64]

61. Súdny dvor už nešiel ďalej pri spresnení spôsobu, akým má byť koncipovaná nezáväznosť vo vnútroštátnych právnych poriadkoch. Pravdepodobne mu ani neprináleží, aby tak urobil, práve preto, že o podmienkach tejto úpravy musia rozhodnúť samotné členské štáty. Logicky sa teda zdá, že vo svojej judikatúre Súdny dvor neuvažoval o neplatnosti nekalých podmienok ako o jedinom spôsobe splnenia požiadavky stanovenej článkom 6 ods. 1 smernice 93/13, ale ako o jednej z možností. Vyplýva to najmä z jeho rozsudku z 26. apríla 2012, Invitel[65], v ktorom rozhodol, že vnútroštátna právna úprava, ktorá stanovuje, že vyhlásenie neplatnosti nekalej podmienky súdom sa vzťahuje na všetkých spotrebiteľov, ktorí uzavreli s predajcom alebo dodávateľom zmluvu používajúcu túto podmienku, spĺňa požiadavky článku 6 ods. 1 v spojení s článkom 7 ods. 1 a 2 smernice 93/13[66] a že „uplatnenie sankcie spočívajúcej v neplatnosti nekalej podmienky… zaručuje, že títo spotrebitelia nie

54 — Pozri najmä rozsudok zo 14. júna 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, bod 67 a citovaná judikatúra).

55 — Pozri najmä rozsudok zo 14. júna 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, bod 68 uvádzajúci článok 7 smernice 93/13).

56 — Pozri najmä rozsudok zo 14. júna 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, bod 61 a citovaná judikatúra).

57 — Pozri rozsudok zo 14. júna 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, bod 62).

58 — Pozri rozsudky zo 14. júna 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, bod 63), ako aj z 30. mája 2013, Jőrös (C-397/11, EU:C:2013:340, bod 41), a Asbeek Brusse a de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, bod 49). Pozri rovnako uznesenia z 3. apríla 2014, Sebestyén (C-342/13, EU:C:2014:1857, bod 35), ako aj zo 17. marca 2016, Ibercaja Banco (C-613/15, EU:C:2016:195, bod 35).

59 — Rozsudok zo 14. júna 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, bod 65). Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

60 — Pozri rozsudky z 30. mája 2013, Jőrös (C-397/11, EU:C:2013:340, bod 41), a Asbeek Brusse a de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, body 49 a 57), ako aj z 21. apríla 2016, Radlinger a Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, bod 98).

61 — Pozri rozsudky z 30. mája 2013, Asbeek Brusse a de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, bod 58), ako aj z 21. januára 2015, Unicaja Banco a Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 a C-487/13, EU:C:2015:21, bod 31).

62 — Pozri rozsudok zo 14. júna 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, body 69 a 70).

63 — Pozri rozsudky z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, bod 78), ako aj zo 14. apríla 2016, Sales Sinués a Drame Ba (C-381/14 a C-385/14, EU:C:2016:252, body 21 a 39).

64 — Pozri rozsudky z 3. decembra 2015, Banif Plus Bank (C-312/14, EU:C:2015:794, bod 27), ako aj zo 14. apríla 2016, Sales Sinués a Drame Ba (C-381/14 a C-385/14, EU:C:2016:252, bod 25).

65 — C-472/10, EU:C:2012:242.

66 — Pozri Rozsudok z 26. apríla 2012, Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242, bod 39).

sú uvedenou podmienkou viazaní, ale zároveň nevylučuje iné druhy adekvátnych a účinných sankcií stanovené vnútroštátnou právnou úpravou“ [67]. O niečo neskôr Súdny dvor znovu rozhodol, že vnútroštátna právna úprava, „ktorá upravuje, že podmienky vyhlásené za nekalé sú neplatné, spĺňa požiadavky článku 6 ods. 1 smernice 93/13“ [68].

c) Uplatnenie v prejednávaných veciach

62. Aké ponaučenie treba vyvodiť z tejto bohatej judikatúry?

63. Po jej preštudovaní si nemyslím, že judikatúra vytvorila systematický alebo automatický vzťah medzi článkom 6 ods. 1 uvedenej smernice a neplatnosťou nekalých podmienok. Inými slovami, nezdá sa, že by neplatnosť predstavovala pre Súdny dvor jedinú právnu odpoveď na požiadavku nezáväznosti nekalých podmienok. Uvedené vyplýva z ďalšej formulácie, ktorú možno nájsť napríklad v jeho rozsudku z 21. januára 2015, Unicaja Banco a Caixabank, v ktorom Súdny dvor uvádza, že „táto okolnosť nemôže brániť vnútroštátnemu súdu, aby – so zreteľom na smernicu 93/13 – mohol… vyvodiť všetky dôsledky z prípadnej nekalej povahy zmluvnej podmienky…, *prípadne* aby túto podmienku aj zrušil“ [69].

64. Súdny dvor teda kategoricky neodstránil vágnosť článku 6 ods. 1 smernice 93/13. Neprekročil túto zjavnú neutralitu – a možno tak ani nemohol urobiť. Ak by mal totiž Súdny dvor dnes rozhodnúť, že tento článok sa má vykladať tak, že v prípade nekalej podmienky musí vnútroštátny súd určiť neplatnosť týchto podmienok a založiť zodpovedajúce právo na navrátenie do pôvodného stavu, teda od okamihu uzavretia zmluvy, zbavil by akéhokoľvek potrebného účinku výslovný odkaz obsiahnutý v tomto ustanovení na vnútroštátne práva a ťažko by tak unikol kritike za sudcovskú harmonizáciu. [70]

65. Ďalej uvádzam, že stav vnútroštátneho práva je úplne v súlade s požiadavkami smernice 93/13. Zo spisu totiž jasne vyplýva, že v španielskom právnom poriadku je základnou sankciou za nekalé podmienky neplatnosť, ktorá zakladá právo na úplné uvedenie do pôvodného stavu. [71] Ide o maximálnu úroveň občianskoprávnej sankcie, ktorá odstraňuje všetky účinky nekalej podmienky. V prejednávaných troch veciach je však problémom to, že najvyšší súd využil procesnú možnosť, ktorá mu umožňuje časovo obmedziť účinky jeho rozsudkov. Využitie tejto možnosti malo vo vzťahu k sankcii pod podmienkou stanovujúcou minimálnu úrokovú sadzbu za následok nižšie opísanú situáciu.

66. Od 9. mája 2013 musia byť podmienky stanovujúce minimálnu úrokovú sadzbu odstránené zo španielskeho právneho poriadku. Musia byť vypustené z existujúcich zmlúv a predajcovia alebo dodávatelia ich už nemôžu vkladať do nových zmlúv, pretože každý predajca alebo dodávateľ, ktorý takéto podmienky od tohto dátumu použije, bude zaviazaný tak na ich odstránenie, ako aj na náhradu súm zaplatených na ich základe. Inými slovami, plné účinky neplatnosti – základnej sankcie – sú zabezpečené od 9. mája 2013.

67 — Rozsudok z 26. apríla 2012, Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242, bod 40).

68 — Rozsudok z 30. mája 2013, Jőrös (C-397/11, EU:C:2013:340, bod 43).

69 — C-482/13, C-484/13, C-485/13 a C-487/13, EU:C:2015:21, bod 41. Kurzívou zvýraznil generálny advokát. Pozri rovnako uznesenie zo 17. marca 2016, Ibercaja Banco (C-613/15, EU:C:2016:195, bod 37).

70 — Rovnako treba pripomenúť, že už správa Komisie o uplatňovaní smernice 93/13 [KOM(2000) 248 v konečnom znení z 27. apríla 2000] poznamenala, že „z dôvodu rôznorodosti existujúcich právnych tradícií bolo toto ustanovenie [článok 6 ods. 1 smernice 93/13] začlenené rôzne (občianskoprávne sankcie sa pohybujú od ničotnosti, neplatnosti, zrušiteľnosti, neúčinnosti alebo neuplatniteľnosti takýchto nekalých podmienok). … Navyše súdne rozhodnutie, ktorým sa určitá podmienka vyhlasuje za nekalú, musí byť účinné spätne k okamihu uzavretia zmluvy (*ex tunc*). … Je dosť ťažké posúdiť, do akej miery rôzne vnútroštátne systémy vedú k takémuto výsledku, ale existuje obava, že tomu tak nie je vždy“ (s. 19 a 20). Pozornosť normotvorcu Únie sa už sústredila na tento problém. Podotýkam však, že smernica 93/13 bola zmenená naposledy smernicou 2011/83 a že žiadna z vykonaných zmien sa nedotkla článku 6 ods. 1 smernice 93/13.

71 — Pozri článok 1303 občianskeho zákonníka v spojení s článkom 83 LGDCU.

67. Pokiaľ ide o predchádzajúce obdobie, hoci podmienky stanovujúce minimálnu úrokovú sadzbu boli posúdené ako nekalé, a teda neplatné, predajcovia alebo dodávatelia nie sú povinní vrátiť sumy zaplatené na ich základe z dôvodu výnimočných okolností, ktoré podľa najvyššieho súdu existovali a ktoré v podstate súvisia s endemickým rozmerom problému.

68. Keďže právo Únie neharmonizuje ani sankcie, ktoré sa uplatňujú v prípade uznania nekalej povahy podmienky,[72] ani podmienky, za ktorých najvyšší súd rozhoduje o obmedzení účinkov svojich rozsudkov, prejednávaná situácia patrí do pôsobnosti vnútroštátneho právneho poriadku členských štátov podľa zásady procesnej autonómie. Tieto podmienky však nesmú byť menej priaznivé, než podmienky upravujúce podobné vnútroštátne situácie (zásada ekvivalencie), ani byť upravené tak, aby výkon práv priznaných právnym poriadkom Únie v praxi znemožňovali alebo nadmerne sťažovali (zásade efektivity).[73]

69. Pokiaľ ide v prvom rade o zásadu ekvivalencie, táto vyžaduje, aby sa dané vnútroštátne pravidlo uplatňovalo bez rozdielu na žaloby založené na porušení práva Únie a žaloby založené na nerešpektovaní vnútroštátneho práva, ktoré má podobný predmet a dôvody.[74] S výhradou prípadných neskorších overení vnútroštátnymi súdmi, ktoré podali návrhy na začatie prejudiciálneho konania, zo spisu a najmä z písomných pripomienok španielskej vlády vyplýva, že Tribunal Supremo (Najvyšší súd) si nevyhradzuje možnosť časovo obmedziť účinky svojich rozsudkov iba na spory, v ktorých ide o právo Únie, a že už túto možnosť využil v čisto vnútroštátnych sporoch.[75] Z objektívneho hľadiska sa mi možnosť Tribunal Supremo (Najvyšší súd) časovo obmedziť účinky svojich rozsudkov nejaví spôsobilá vyvolať pochybnosti o jej súlade so zásadou ekvivalencie.

70. Pokiaľ ide v druhom rade o zásadu efektivity, Súdny dvor opakovane rozhodol, že každý prípad, v ktorom vzniká otázka, či vnútroštátne procesné ustanovenie znemožňuje alebo nadmerne sťažuje uplatňovanie práva Únie, treba skúmať vzhľadom na miesto tohto ustanovenia[76] v celom konaní, priebeh konania a jeho osobitosti na rôznych stupňoch vnútroštátnych súdov a že z tohto hľadiska treba v prípade potreby zohľadniť zásady, ktoré sú základom vnútroštátneho právneho systému, ako je najmä zásada právnej istoty.[77] Vplyv časového obmedzenia účinkov rozsudku Tribunal Supremo (Najvyšší súd) na efektívnosť smernice 93/13 treba teda na jednej strane posúdiť vzhľadom na cieľ, ktorý smernica sleduje, pri súčasnom zohľadnení na druhej strane zásad vnútroštátneho právneho poriadku, ktoré vyžadovali rozhodnutie obmedziť tieto účinky.

72 — Pozri naposledy rozsudok zo 14. apríla 2016, Sales Sinués a Drame Ba (C-381/14 a C-385/14, EU:C:2016:252, bod 31).

73 — Pozri analogicky rozsudky zo 6. októbra 2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, bod 38); zo 14. júna 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, bod 46); z 21. februára 2013, Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, bod 26); zo 14. marca 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, bod 50); z 30. mája 2013, Jőrös (C-397/11, EU:C:2013:340, bod 29), a Asbeek Brusse a de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, bod 42); z 5. decembra 2013, Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León (C-413/12, EU:C:2013:800, bod 30); z 27. februára 2014, Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, bod 46); z 10. septembra 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 50); z 18. februára 2016, Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2016:98, bod 40); zo 14. apríla 2016, Sales Sinués a Drame Ba (C-381/14 a C-385/14, EU:C:2016:252, bod 32), ako aj z 21. apríla 2016, Radlinger a Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, bod 48).

74 — Pozri najmä rozsudok Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, bod 47).

75 — Pozri bod 95 písomných pripomienok španielskej vlády vo veciach C-307/15 a C-308/15.

76 — V tomto prípade ani tak nejde o ustanovenie, ako skôr o súdnu prax, ktorá v skutočnosti nie je kodifikovaná. V odpovedi na otázku Súdneho dvora položenú na pojednávaní totiž zástupca španielskej vlády potvrdil, že Tribunal Supremo (Najvyšší súd) zakladá oprávnenie obmedziť reštitučné účinky neplatnosti na svojom výklade článku 1303 občianskeho zákonníka.

77 — Pozri rozsudky zo 6. októbra 2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, bod 39 a citovanú judikatúru); zo 14. júna 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, bod 49); z 21. februára 2013, Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, bod 33); zo 14. marca 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, bod 53); z 30. mája 2013, Jőrös (C-397/11, EU:C:2013:340, bod 32); z 5. decembra 2013, Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León (C-413/12, EU:C:2013:800, bod 34); z 27. februára 2014, Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, bod 51); z 10. septembra 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 52); z 18. februára 2016, Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2016:98, body 43 a 44); zo 14. apríla 2016, Sales Sinués a Drame Ba (C-381/14 a C-385/14, EU:C:2016:252, bod 34), ako aj z 21. apríla 2016, Radlinger a Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, bod 50).

71. Vzhľadom na *cieľ sledovaný smernicou 93/13*, ako bol pripomenutý pri rozbore judikatúry Súdneho dvora, musí mať sankcia za nekalé podmienky podľa článkov 6 a 7 smernice 93/13 odstrašujúci účinok na predajcu alebo dodávateľa a mať za cieľ obnoviť skutočnú rovnováhu medzi ním a spotrebiteľom. Ako som už pripomenul vyššie, od 9. mája 2013 sú predajcovia alebo dodávatelia povinní už nepoužívať podmienky stanovujúce minimálnu úrokovú sadzbu [78] a tieto podmienky musia byť odstránené z existujúcich zmlúv. Odstrašujúci účinok je plne zabezpečený, pretože každý predajca alebo dodávateľ, ktorý po 9. máji 2013 vloží takéto podmienky do svojich zmlúv, bude zaviazaný na ich odstránenie, ako aj na vrátenie súm zaplatených na ich základe. Správanie predajcov a dodávateľov je teda od 9. mája 2013 nevyhnutne zmenené a účinnosť smernice je do budúcnosti plne zabezpečená.

72. Zostáva preskúmať situáciu pred 9. májom 2013. Podmienky stanovujúce minimálnu úrokovú sadzbu sa stále považujú za nekalé a neplatné, ale táto neplatnosť nadobúda svoje plné účinky až odo dňa rozsudku najvyššieho súdu, v ktorom bola určená. Pri odôvodnení tohto časového posunu sa Tribunal Supremo (Najvyšší súd) oprel o rad dôvodov [79], medzi ktorými sa nachádza zachovanie právnej istoty z dôvodu novátorskej povahy jeho rozhodnutia – posúdenie, s ktorým však nesúhlasím [80] – a existujúce výnimočné okolnosti. V tejto súvislosti Tribunal Supremo (Najvyšší súd) trval najmä na endemickej povahe používania podmienok stanovujúcich minimálnu úrokovú sadzbu a následne zvážil na jednej strane ochranu priznanú spotrebiteľom najmä na základe smernice 93/13 a na druhej strane makroekonomické riziká pre už oslabený bankový systém členského štátu.

73. Pod podmienkou, že takýto postup zostane úplne výnimočný, sa javí aj prípustný vzhľadom na zásadu efektivity. Súdny dvor už uznal, že ochrana spotrebiteľa nie je absolútna. [81] Nie je najmä isté, že by na účely obnovenia rovnováhy medzi spotrebiteľom a predajcom alebo dodávateľom bolo nevyhnutné, alebo dokonca možné, [82] v každom prípade vrátiť všetky sumy zaplatené na základe podmienky stanovujúcej minimálnu úrokovú sadzbu. Dosiahnuť rovnováhu, o ktorú tak usiluje smernica, neznamená uprednostňovať spotrebiteľa. V závislosti od dátumu uzavretia zmlúv o úvere nemal chýbajúci plne retroaktívny účinok nevyhnutne za následok, že nedošlo k obnoveniu rovnováhy. Toto konštatovanie je podľa môjho názoru podporené dvomi podstatnými úvahami v posúdení, ktoré vykonal Tribunal Supremo (Najvyšší súd), a to po prvé, že spotrebiteľ viazaný zmluvou o úvere obsahujúcou podmienku stanovujúcu minimálnu úrokovú sadzbu mohol ukončiť svoju zmluvu zaplatením náhrady a zmeniť banku, a po druhé, že uplatňovanie podmienky stanovujúcej minimálnu úrokovú sadzbu nemalo za následok podstatnú zmenu vo výške mesačných splátok platených spotrebiteľmi.

74. Vzhľadom na nevyhnutné *zohľadnenie zásad vnútroštátneho právneho poriadku*, ktoré vyžadovali rozhodnutie časovo obmedziť účinky rozsudku Tribunal Supremo (Najvyšší súd), je právna istota, na ktorú sa tento súd odvoláva, – pripomínam, že menej z dôvodu novátorskej povahy jeho rozhodnutia, ako skôr z dôvodu množstva potenciálne dotknutých právnych situácií spôsobilých ohroziť stabilitu ekonomického sektora – starosťou, ktorá je spoločná s právnym poriadkom Únie.

75. Za týchto okolností sa mi teda ani efektivita práv priznaných smernicou 93/13, ani ciele sledované touto smernicou nezdajú byť dotknuté rozhodnutím Tribunal Supremo (Najvyšší súd) časovo obmedziť účinky vyhlásenia neplatnosti nekalých podmienok.

78 — Samozrejme okrem prípadu, ak zabezpečia poskytnutie dostatočnej informácie spotrebiteľovi.

79 — Pozri vyššie poznámku pod čiarou 11 týchto návrhov.

80 — Pozri bod 44 a nasl. týchto návrhov.

81 — Pozri rozsudok Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615).

82 — Zásada *restitutio in integrum* môže totiž pri jej uplatnení naraziť na pravidlá týkajúce sa premlčania pohľadávok.

76. Z uvedeného vyplýva, že článok 6 ods. 1 smernice 93/13 sa s prihliadnutím na zásady ekvivalencie a efektivity má vykladať tak, že za okolností existujúcich v sporoch vo veci samej nebráni rozhodnutiu najvyššieho súdu, ktorým tento súd určí nekalú povahu podmienok stanovujúcich minimálnu úrokovú sadzbu, nariadi upustenie od ich používania a ich vypustenie z existujúcich zmlúv, a vyhlási ich neplatnosť, pričom z dôvodu výnimočných okolností obmedzí najmä reštitučné účinky tejto neplatnosti odo dňa svojho prvého rozsudku vydaného v tomto zmysle.

B – *O ostatných prejudiciálnych otázkach*

77. Domnievam sa, že odpoveď, ktorú navrhujem, aby Súdny dvor poskytol na otázky položené vo veci C-154/15 a na prvú spoločnú otázku vo veciach C-307/15 a C-308/15 je dostatočná na to, vnútroštátne súdy, ktoré podali návrhy na začatie prejudiciálneho konania, mohli rozhodnúť v sporoch vo veci samej. Nemyslím si teda, že je užitočné odpovedať na ostatné položené otázky.

78. Napriek tomu chcem uviesť niekoľko záverečných poznámok, aby som odstránil akúkoľvek nejasnosť vzhľadom na systematické riziká týchto vecí.

79. Opakujem, že navrhnuté riešenie sa obmedzuje na osobitné okolnosti týchto vecí a že takéto obmedzenie zo strany najvyššieho súdu musí zostať výnimočné.

80. Riešenie, ktoré navrhujem, sa navyše nesmie v žiadnom prípade javiť ako potvrdenie názoru, podľa ktorého vnútroštátne súdy môžu alebo musia uplatňovať kritériá, ktoré používa samotný Súdny dvor, keď je požiadaný, aby obmedzil účinky svojich vlastných rozsudkov. Ustanovenia, ktoré upravujú podmienky, na základe ktorých najvyšší súd členského štátu môže obmedziť účinky svojich vlastných rozsudkov, patria na prvý pohľad do procesnej autonómie členských štátov v medziach zásad ekvivalencie a efektivity práva Únie. Z toho dôvodu sa mi podrobnejšia analýza kritérií dobrej viery a rizika vážnych problémov v zmysle judikatúry RWE Vertrieb [83], na ktorú Tribunal Supremo (Najvyšší súd) viackrát odkázal, nezdá efektívna. Naopak je dôležité pripomenúť, že Súdny dvor má v mene prednosti a jednotného uplatňovania práva Únie naďalej plnú právomoc posúdiť súlad práva Únie s vnútroštátne definovanými podmienkami časového obmedzenia účinkov rozsudkov najvyšších súdov vydaných v ich postavení všeobecného súdu práva Únie.

81. Napokon zo znenia ôsmej prejudiciálnej otázky položenej vo veci C-308/15 vyplýva, že vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, vychádza z predpokladu, že existuje povinnosť rozšíriť obmedzenie reštitučných účinkov vyplývajúcich z neplatnosti podmienky stanovujúcej minimálnu úrokovú sadzbu, o ktorej sa rozhodlo v konaní o kolektívnej žalobe na Tribunal Supremo (Najvyšší súd), na individuálne žaloby podané proti predajcom alebo dodávateľom, ktorí neboli žalovaní na Tribunal Supremo (Najvyšší súd) v rámci tejto kolektívnej žaloby. Španielska vláda tak vo svojich písomných pripomienkach, ako aj na pojednávaní tvrdila, že španielsky právny poriadok nepozná takéto pravidlo odporúčajúce automatické rozšírenie. [84] Hoci je pravda, že judikatúra Tribunal Supremo (Najvyšší súd) funguje ako doplnenie španielskeho právneho poriadku, [85] nie je tým dotknutá možnosť každého súdu, na ktorý je podaná žaloba o určenie nekalej povahy podmienky stanovujúcej minimálnu úrokovú sadzbu, vykonať svoju vlastnú analýzu okolností a posúdiť, či v konkrétnom prípade, ktorý mu je predložený, sú tieto okolnosti rovnaké, čo by ho prípadne mohlo viesť k uplatneniu judikatúry Tribunal Supremo (Najvyšší súd). Za týchto okolností ôsma prejudiciálna

83 — Rozsudok z 21. marca 2013 (C-92/11, EU:C:2013:180).

84 — Neexistencia jasne identifikovateľného pravidla teda neumožňuje analýzu takéto typu, ako vykonal Súdny dvor v rámci rozsudku zo 14. apríla 2016, Sales Sinués a Drame Ba (C-381/14 a C-385/14, EU:C:2016:252, bod 32 a nasl.).

85 — Podľa článku 1 ods. 6 občianskeho zákonníka.

otázka položená vo veci C-308/15 nevyžaduje zo strany Súdneho dvora ďalšie úvahy. V každom prípade, pretože riešenie, ktoré prijal Tribunal Supremo (Najvyšší súd) sa mi nezdá nezlučiteľné s právom Únie, je jeho použitie všeobecnými súdmi spôsobilé zachovať zásadu rovnosti, ako aj zásadu hospodárnosti konania.

V – **Návrh**

82. Vzhľadom na predchádzajúce úvahy navrhujem Súdnemu dvoru, aby na prejudiciálne otázky, ktoré položili Juzgado de lo Mercantil nº 1 de Grenade (Obchodný súd č. 1 Granada) a Audiencia Provincial de Alicante (Provinčný súd Alicante), odpovedal takto:

Článok 6 ods. 1 smernice 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách sa s prihliadnutím na zásady ekvivalencie a efektivity má vykladať tak, že za okolností existujúcich v sporoch vo veci samej nebráni rozhodnutiu najvyššieho súdu, v ktorom tento súd určí nekalú povahu podmienok stanovujúcich minimálnu úrokovú sadzbu, nariadi upustenie od ich používania a ich vypustenie z existujúcich zmlúv, a vyhlási ich neplatnosť, pričom z dôvodu výnimočných okolností obmedzí najmä reštitučné účinky tejto neplatnosti odo dňa svojho prvého rozsudku vydaného v tomto zmysle.